

ISPITIVANJE FAKTORA KOJI DOPRINOSE FORMIRANJU STAVOVA O ESTETSKOJ HIRURGIJI

Uvod

Estetska hirurgija predstavlja „hirurško i ne hirurško preoblikovanje normalnih struktura tela u cilju poboljšanja izgleda i samopouzdanja pacijenta“ (1). Kroz preoblikovanje delova tela, pacijenti estetske hirurgije teže da promene doživljaj sebe i način na koji ih ostali vide (2). Potreba pacijenta za estetskom hirurgijom rezultat je nezadovoljstva pojedinim delovima tela, koje vodi ka psihološkom osećaju nelagodnosti, što predstavlja glavni pokretač pacijenta da ukloni nedostatke u svom izgledu (3).

Ranije studije imale su negativan uticaj na doživljaj estetske hirurgije u javnosti. Neke od ovih studija su isticale verovatnoću da većina pacijenata estetske hirurgije ima psihološki poremećaj (4). Negativnom doživljaju estetske hirurgije doprineli su i navodi nekih stručnjaka da je estetska hirurgija simbol invazije na ljudsko telo zarad fizičke lepote (5). Često je estetska hirurgija tumačena i kao kvalitativno drugačija, ekstremna i opasnija od drugih oblasti hirurgije, pa je prostor za njenu interpretaciju sveden na pojmove kao što je „potčinjavanje“, što je kod potencijalnih pacijenata stvaralo, uglavnom, negativna osećanja (6).

Suprotno ovakvim mišljenjima, neki autori su smatrali da pacijenti estetske hirurgije generišu pozitivne psihološke efekte značajnim unapređenjem kvaliteta života, uočavaju poboljšanja u svom društvenom životu, međuljudskim odnosima i ističu da više uživaju u svom slobodnom vremenu. Oni su isticali da se post-operativni psihološki efekti estetske hirurgije mogu meriti parametrima koji se odnose na kvalitet života, odnosno na samopouzdanje, zadovoljstvo ličnim izgledom, manjim nezadovoljstvom težinom i povećanim psihološkim blagostanjem (7).

Novija istraživanja ukazuju da estetska hirurgija pomaže osobama, koje prođu kroz ove procedure, da percipiraju svoje telo kao „normalno“. U studiji kojom su pet godina praćeni određeni parametri pacijenata, na kojima su izvršene estetske operacije, potvrđeno je značajno poboljšanje nivoa zadovoljstva ličnim izgledom i samopoštovanja, dok je nezadovoljstvo izgledom tela značajno opalo (8).

Estetska hirurgija je sve zastupljenija među stanovništvom u razvijenim zemljama što ukazuje na određeni nivo promene mišljenja ljudi o estetskoj hirurgiji (9). Mnoge studije pokazale su da, u današnjoj kulturi i društvu, ljudi koji izgledaju mladalački i lepše, brže napreduju na poslu i zarađuju više novca (10-11).

Pregledom literature u oblasti estetske hirurgije, identifikovano je nekoliko faktora koji utiču na stavove pacijenata o estetskoj hirurgiji, među kojima se ističu nezadovoljstvo pojedinim delovima tela, izostanak osećanja privlačnosti, niske ocene ličnog izgleda, pol, obrazovanje, kultura, anksioznost od starenja i prethodnih iskustava među prijateljima (12-15).

Uprkos brojnim prednostima estetske hirurgije i očekivanjima pojedinih autora da će ona postati uobičajena praksa ljudi za dostizanje određenih kulturnih normi izgleda i način da se povrati ili stekne željeni izgled, veliki procenat ne namerava da se podvrgne estetskoj hirurgiji (16). Utvrđivanje razloga zbog kojih se pacijenti u veoma maloj meri odlučuju za estetsku hirurgiju predstavlja osnovni motiv za istraživanje faktora koji utiču na formiranje stavova u pogledu estetske hirurgije. U tom kontekstu, osnovni cilj disertacije je da se kreira sveobuhvatni okvir faktora koji će pomoći u razumevanju načina na koji se formiraju stavovi o estetskoj hirurgiji kao i da se predloži model formiranja stavova o estetskoj hirurgiji.

Identifikovanje i bolje razumevanje ovih faktora, doprineće formiranju pozitivnih stavova o estetskoj hirurgiji, koja pored primarnih vizuelnih rezultata, može imati uticaja i na jačanje psihičkog zdravlja i kvaliteta života ljudi, kroz povećanje nivoa njihovog samopouzdanja, zadovoljstva sobom i svojim izgledom kao i unapređenjem njihovog društvenog života i međuljudskih odnosa.

Radne hipoteze

Najveći broj ispitanika nema nikakav stav ili ima negativan stav o estetskoj hirurgiji.

Postoje razlike u stavovima o estetskoj hirurgiji u odnosu na socio-demografske karakteristike ispitanika, njihovo znanje i prethodno iskustvo u vezi sa estetskom hirurgijom.

Pozitivna iskustva sa estetskom hirurgijom ljudi iz neposrednog okruženja, doprinose razvoju pozitivnih stavova.

Očekivani pozitivni ishodi estetskih intervencija doprinose razvoju pozitivnih stavova.

Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja su:

1. Ispitivanje stavova ispitanika o estetskoj hirurgiji
2. Ispitivanje razlika u stavovima u odnosu na socio-demografske karakteristike, znanja i iskustva ispitanika u vezi sa estetskom hirurgijom
3. Identifikovanje faktora koji značajno doprinose formiranju pozitivnog i negativnog stava ispitanika o estetskoj hirurgiji

Materijal i metode

Tip studije

Istraživanje bi bilo sprovedeno kao studija preseka.

Mesto i period istraživanja

Istraživanje bi bilo sprovedeno u domovima zdravlja na teritoriji grada Beograda, u periodu od mesec dana, između 05. februara i 05. marta 2015. godine. Metodom slučajnog izbora bio bi izabran jedan dom zdravlja sa uže teritorije grada i jedan dom zdravlja ka kome gravitiraju stanovnici kako sa uže tako i sa šire teritorije grada.

Selekcija ispitanika

Populaciju u istraživanju činili bi korisnici usluga opšte prakse, primarne zdravstvene zaštite na teritoriji grada Beograda, punoletne osobe, oba pola, različitog obrazovnog i radnog statusa a uzoračku populaciju činili bi korisnici usluga primarne zdravstvene zaštite na teritoriji grada Beograda u definisanom vremenskom periodu, koji ispunjavaju unapred definisane kriterijume istraživanja i koji daju dobrovoljni pristanak za učešće u istraživanju. Na osnovu učestalosti pregleda u ambulantama opšte prakse u ustanovama primarne zdravstvene zaštite, koja se kreće od 30 do 40 pacijenata dnevno po ambulanti, očekuje se da će broj ispitanika da se kreće u rasponu od 800 do 1200. Učešće ispitanika u istraživanju bilo bi anonimno, a pre početka popunjavanja upitnika ispitanici bi bili upoznati sa ciljem i programom istraživanja.

Kriterijumi za uključivanje ispitanika u istraživanje bili bi: godine starosti - preko 18 godina i Mini mental skor preko 24, odnosno minimum kognitivne očuvanosti.

Instrumenti merenja

Informacije od ispitanika su prikupljene uz pomoć strukturiranog upitnika koji je sastavljen na bazi literaturnih podataka (17-20). Analizom ovih faktora bio bi formiran upitnik. Upitnik bi se sastojao od osam delova, koji bi se odnosili na: (1) demografske karakteristike ispitanika (2) iskustva vezana za estetsku hirurgiju (3) ocenu sopstvenog izgleda (4) samo-procenjeni nivo znanja i interesovanja za estetsku hirurgiju (5) percepciju estetske hirurgije (6) društvenu komponentu estetske hirurgije (7) prihvatanje estetske hirurgije (8) namere u vezi sa estetskom hirurgijom. Osim u prva dva dela, koji bi se odnosili na demografske karakteristike ispitanika kao i iskustva vezana za estetsku hirurgiju, u ostalim delovima upitnika odgovori bi bili ponuđeni u vidu Likertove skale od 7 nivoa.

Statistička analiza

Statistička analiza prikupljenih podataka bila bi izvršena u softverskim paketima *SPSS17* i *LISREL*, a obuhvatila bi deskriptivnu analizu uzorka i inferencijalnu statistiku (t-test, ANOVA, faktorsku i konfirmativnu faktorsku analizu).

Deskriptivna analiza dobijenih podataka bila bi izvršena u cilju utvrđivanja zastupljenosti pojedinih kategorija ispitanika u uzorku, prema unapred utvrđenim kriterijuma, kao što su demografski kriterijumi i kriterijumi koji se odnose na znanje i prethodna iskustva u pogledu estetske hirurgije. T-test i ANOVA bili bi korišćeni za utvrđivanje statistički značajnih razlika između pojedinih kategorija ispitanika u pogledu znanja, iskustva i stavova o estetskoj hirurgiji.

Faktorska analiza bila bi korišćena u cilju klasifikacije i redukcije broja posmatranih faktora. Bila bi sprovedena kao inicijalna analiza glavnih komponenti (Principal Components Analysis) sa kosom rotacijom i nultom delta vrednošću. Iz dalje analize bili bi isključeni faktori koji sadrže mali procenat zajedničke varijanse, kao i faktori sa vrednošću manjom od 0,4. Konačan broj faktora biće određen nakon uvida u grafik faktorske analize (scree test) kao i izvršene paralelne analize.

Na osnovu rezultata dobijenih faktorskom analizom kreirao bi se konceptualni model koji čine faktori koji značajno doprinose formiranju pozitivnog i negativnog stava ispitanika o estetskoj hirurgiji.

U cilju analize i testiranja kreiranog modela biće sprovedena konfirmativna faktorska analiza primenom SEM metode (Structural Equation Modelling). Ova metoda podrazumevala bi predstavljanje linearnih veza među promenljivim pomoću strukturnih dijagrama i koeficijenata njihove povezanosti. U radu će biti korišćen softver LISREL. U program LISREL biće unet konceptualni model, a Indeksi koji će biti korišćeni za analizu pogodnosti modela su: (1) GFI - goodness-of-fit index, (2) NFI - normed fit index, (3) AGFI - adjusted goodness-of-fit index, (4) CFI - comparative fit index i (5) RMSEA - root mean square of approximation. Upoređivanjem vrednosti ovih indeksa sa postavljenim referentnim vrednostima, biće izvedeni zaključci o modelu.

Procena kandidata o potencijalnom naučnom doprinosu

Originalni naučni doprinos disertacije odnosi se na ispitivanje znanja, stavova i ponašanje u vezi sa estetskom hirurgijom, koje do sada nisu rađene kod nas.

Identifikovanje i bolje razumevanje faktora koji utiču na stavove o estetskoj hirurgiji kao i njihovo predstavljanje u vidu modela, omogućili bi bolje razumevanje procesa formiranja stavova o estetskoj hirurgiji, koji čine ključnu komponentu osnove ponašanje ljudi u kontekstu opredeljivanja za estetsku hirurgiju.

Rezultati dobijeni istraživanjem i kreirani model predstavljali bi osnovu za formulisanje konkretnih instrumenata za unapređenje stavova o estetskoj hirurgiji, kao grane medicine koja može značajno doprineti ukupnom zdravlju i kvalitetu života ljudi.

Reference

- (1) American Society of Plastic Surgeons [Link: <http://www.plasticsurgery.org/cosmetic-procedures.html>, preuzeto 21. jula 2014.]
- (2) Parker R. Women, Doctors and Cosmetic Surgery: Negotiating the 'normal' Body. Palgrave Macmillan, 2010.
- (3) Sarwer DB, Wadden TA, Pertschuk MJ i Whitaker LA. Body image dissatisfaction and body dysmorphic disorder in 100 cosmetic surgery patients. Plastic and Reconstructive Surgery 1998; 101: 1644-1649.
- (4) Edgerton MT i McClary AR. Augmentation mammoplasty: Psychiatric implications and surgical indications. Plastic and Reconstructive Surgery 1958; 21: 279-305.
- (5) Gimlin G. Cosmetic Surgery: Beauty as Commodity. Qualitative Sociology 2000; 23: 77-98.
- (6) Jeffreys S. Beauty and Misogyny: Harmful Cultural Practices in the West. Routledge, New York, 2005.
- (7) Rankin M, Borah GL, Perry AW i Wey PD. Quality-of-Life Outcomes after Cosmetic Surgery. Plastic and Reconstructive Surgery 1998; 102: 2139-2145.
- (8) Von Soest T, Kvaalem IL, Skolleborg KC, Roald HE. Psychosocial Changes after Cosmetic Surgery: A 5-Year Follow-Up Study. Plastic and Reconstructive Surgery 2011; 128: 765-772.
- (9) Elliott A. Making the Cut: How Cosmetic Surgery is Transforming our Lives. Reaktion Books 2011.
- (10) Rinzler CA. The encyclopedia of cosmetic and plastic surgery. Infobase Publishing 2009.
- (11) Lorenzo GL, Biesanz JC i Human LJ. What Is Beautiful Is Good and More Accurately Understood Physical Attractiveness and Accuracy in First Impressions of Personality. Psychological Science 2010; 21: 1777-1782.
- (12) Delinsky SS. Cosmetic surgery: A common and accepted form of self-improvement? Journal of Applied Social Psychology 2005; 35: 2012-2028.
- (13) Von Soest T, Kvaalem IL, Skolleborg KC, i Roald HE, Psychosocial factors predicting the motivation to undergo cosmetic surgery. Plastic and reconstructive surgery 2006; 117: 51-62.
- (14) Brown A, Furnham A, Glanville L, Swami V. Factors that affect the likelihood of undergoing cosmetic surgery. Aesthetic Surgery Journal 2007; 27: 501-508.
- (15) Haas CF. Motivating factors for seeking cosmetic surgery: A synthesis of the literature. Plastic Surgical Nursing 2008; 28: 177-182.
- (16) Lusted MA. Cosmetic Surgery. Edina, Minnesota: ABDO Publishing Company 2009.

- (17) Sarwer DB, Cash TF, Magee L, Williams EF, Thompson JK, Roehrig M, Tantleff-Dunn S, Agliata AK, Wilfley DE, Amidon AD, Anderson DA i Romanofski M. Female college students and cosmetic surgery: An investigation of experiences, attitudes, and body image. *Plastic and Reconstructive Surgery* 2005; 115: 931-938.
- (18) Henderson-King D i Henderson-King E. Acceptance of cosmetic surgery: Scale development and validation. *Body Image* 2005; 2: 137-149.
- (19) Hamilton GS, Carrithers JS i Karnell LH. Public Perception of the Terms Cosmetic, Plastic, and Reconstructive Surgery. *Archives of facial plastic surgery* 2004; 6: 315-320.
- (20) Brown T, Cash T i Mikulka P. Attitudinal body-image assessment: Factor analysis of the body-self relations questionnaire. *Journal of Personality Assessment* 1990; 55: 135-44.